

**Ocena dorobku konserwatorskiego, dydaktycznego oraz organizacyjnego
dr hab. Roberta Rogala, profesora UMK, w związku z postępowaniem o nada-
nie tytułu profesora sztuki prowadzonego przez Radę Wydziału Sztuk Pięknych
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu**

Ocena została dokonana w oparciu o umowę z UMK nr 11/2017/2018 z dnia 14 września 2018 r. na podstawie udostępnionych materiałów zawierających m.in.:

- ankietę parametryczną,
- ankietę oceny osiągnięć naukowych i artystycznych,
- autoreferat,
- kopie dokumentów potwierdzających posiadanie stopni doktora i doktora habilitowanego, odznaczeń, nagród i wyróżnień,
- materiały potwierdzające osiągnięcia dydaktyczne i popularyzatorskie,
- wybrane publikacje i wystąpienia,
- dokumentację wybranych realizacji konserwatorskich.

Profesor UMK dr hab. Robert Rogal jest mocno związany z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu od początku swojej drogi zawodowej. Tu studiował na Wydziale Sztuk Pięknych, na kierunku konserwacja i restauracja dzieł sztuki i w roku 1991 uzyskał tytuł magistra sztuki za konserwację i restaurację obrazu J.C. Gessnitzera *Port w Hadżę* oraz pracę teoretyczną pt. *Usunięcie pobiał z temperowych malowideł ściennych o pudrującej lub odspajającej się warstwie malarskiej od podłoża*. Bezpośrednio po studiach rozpoczął pracę na stanowisku asystenta. Konsekwentny rozwój naukowy, którego etapy wyznaczają kolejne stopnie doktora w 2002 r. i doktora habilitowanego w 2009 r. oraz aktywna działalność organizacyjna i popularyzatorska sprawiły, że dziś jest cenionym pracownikiem i powszechnie znanym specjalistą o szerokim profilu zainteresowań.

Dorobek konserwatorski Pana Roberta Rogala jest bogaty i różnorodny. Dzięki umiejętności łączenia pracy badacza, artysty konserwatora dzieł sztuki i sprawnego organizatora, bierze udział zarówno w najbardziej znaczących realizacjach

w kraju i poza granicami, jak i w międzynarodowych projektach naukowo-badawczych. Znaczna ilość realizacji na każdym z etapów rozwoju świadczy o aktywności i sprawności zawodowej. W szerokim zakresie zainteresowań Kandydata do tytułu profesora preferowane są, o czym wspomina w autoreferacie, badania dotyczące dekoracji sgraffitowych, transferu dekoracji ściennych i wykorzystania nowoczesnych metod fizycznych do badania technologii i datowania tego typu dekoracji. Potwierdzeniem tych preferencji była rozprawa habilitacyjna zatytułowana *Problematyka likwidacji odspojeń tynków w starożytnych malowidłach ściennych w Egipcie* związana z wykorzystaniem metod przenoszenia malowideł.

Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego aktywność Kandydata na polu zawodowym, mimo wielu nowych obciążeń organizacyjnych, nie zmalała. Wśród 41 konserwowanych obiektów zabytkowych znajdują się zarówno malowidła sztalugowe, ambony, ołtarze i inne elementy wyposażenia wnętrz, ale przeważają malowidła ścienne. Główny kierunek zainteresowań to nadal problematyka przenoszenia dekoracji ściennych. Jest to zabieg trudny, wymagający najwyższych kwalifikacji. W założeniach współczesnej konserwacji priorytetem jest ochrona zabytkowych elementów w ich naturalnym kontekście. Przenoszenie malowideł jest więc zabiegiem, do którego uciekamy się w wyjątkowych okolicznościach, gdy wszystkie inne możliwości ratowania dzieła zostały wyczerpane. Praktykowanie zabiegu stymuluje jego doskonalenie. W ramach prac naukowych prowadzone są badania nad udoskonaleniem metod przenoszenia i dokumentacji, nad modyfikacją podłoży a także nad konserwacją dawnych transferów. Przenoszenie malowideł ściennych jest dziś równorzędną metodą ich konserwacji, mimo doktrynalnych wątpliwości. Na tym tle dokonania Kandydata są szczególnie doceniane, dotyczą bowiem badań nad modyfikacją spoiw, warunkami ich nanoszenia i usuwania, doborem materiałów oraz metod ich aplikacji. Znacznym osiągnięciem dr hab. Roberta Rogala było opracowanie w 2009 roku nowej metody transferu profili glebowych dla potrzeb ekspozycji w rezerwacie *Genius loci* na Ostrowie Tumskim w Poznaniu. Metoda oparta na doświadczeniach z przenoszenia malowideł ściennych umożliwia eksponowanie profili w formie pozytywowej, a nie negatywowej,

jak dotychczas. Jest to istotna różnica pozwalająca na zachowanie i utrwalenie naturalnego obrazu wykopalisk.

Kompetencje Kandydata doceniano również w wymiarze międzynarodowym, o czym świadczą prace przy transferach wczesnochrześcijańskich mozaik w Ohrydzie w Macedonii czy badania obrazu *Scena męczeństwa ludności Kambodży w czasie rządów Pol Pota* w Muzeum Ludobójstwa Tuol Sleng w Phnom Penh w Kambodży.

Wśród licznych realizacji po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego, za dzieło autorskie o największym znaczeniu ze względu na złożoną problematykę i szeroki zakres działań, uważa Kandydat konserwację i restaurację polichromii ściennej wykonaną w latach 2013-2016 we wnętrzu kościoła pw. św. Stanisława Kostki w Chwarszczanach. Głównym problemem, oprócz fizycznej konserwacji zabytku, było opracowanie nowej aranżacji wnętrza pozwalającej wyeksponować elementy pochodzące z różnych okresów od XIV do XX w., w sposób nadający wnętrzu odpowiednie walory estetyczne z zachowaniem różnych wartości historycznych i funkcji użytkowej. Przedstawiona dokumentacja pozwala stwierdzić, że założenie to zrealizowane zostało z powodzeniem, a dzięki temu ranga zabytku znacznie wzrosła.

Prace przeprowadzone przez Roberta Rogala mają charakter oryginalnego dzieła, zarówno w części badawczej jak i artystycznej. Precyzyjnie zaplanowane i wykonane badania pozwoliły na wszechstronne poznanie obiektu, co doprowadziło do odkrycia nieznanych powiązań elementów historycznych i ułatwiło opracowanie koncepcji ekspozycji. Bogaty zestaw badań obejmujący m.in. badania radarowe posadzek, fragmentów ścian oraz terenu wokół kościoła, analizy architektury i dekoracji malarskiej, techniki i technologii wykonania, badania materiałów i struktury malowideł z wykorzystaniem reflektografii w ultrafiolecie, fluorescencji wzbudzanej UV, kolorowej podczerwieni, reflektografii w podczerwieni, termowizji oraz radaru penetrującego podłoże pozwolił na zebranie kompletu informacji. Na ich podstawie dokonano wizualizacji zakresu występowania XIX-wiecznych przemalowań, zidentyfikowano pigmenty, określono stan zachowania podłoża. Przebieg prac cechuje precyzja zabiegów i przemyślany dobór metod zabezpieczenia warstw zabytkowych z pełnym poszanowaniem oryginału i optymalnym efektem wizualnym. Wyniki prac konserwatorskich zostały opublikowa-

ne w monografii, przedstawione na indywidualnej wystawie oraz upowszechnione na konferencji i w wykładzie popularnonaukowym.

Dr hab. Robert Rogal jest też cenionym badaczem o szerokim profilu zainteresowań. Świadczy o tym zaangażowanie w projekcie pn. *Wielomodułowe interdyscyplinarne badania nieniszczące obiektów architektury na przykładzie gotyckich kamienic mieszczzańskich w Toruniu*, zakończonym w 2015 r., w którym współdziałał w zakresie badań reflektograficznych w świetle widzialnym, badań mikroskopem elektronowym SEM-EDS, fluorescencji wzbudzonej światłem UV oraz badań zawilgocenia murów. O wysokim poziomie realizacji świadczy Polska Nagroda Innowacyjności 2016 przyznana za projekt Wydziałowi Sztuk Pięknych UMK.

Swoje bogate doświadczenia i dokonania zawodowe regularnie udostępnia w drodze publikacji, wystąpień na konferencjach i środowiskowych dyskusjach. Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego opublikował 18 prac, w tym 6 samodzielnych. Ich tematyka odzwierciedla szerokie zainteresowania. Są wśród nich zarówno dotyczące problematyki technologii i współzależności różnych technik dla osiągnięcia jednolitych efektów (*Freski, sgraffito i witraż - techniki malarskie w architekturze kościoła p.w. św. Marii Magdaleny w Sompolnie*, [w:] W. Krzywański, K. Rulka, Parafia św. Marii Magdaleny w Sompolnie na tle historycznym, Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne, Włocławek 2011); preferowanej przez Autora problematyki transferów (*Washi kozo i funori jako materiały do licowania przenoszonych malowideł ściennych*, Acta Universitatis Nicolai Copernici, Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo, XLII, Toruń 2011, czy *Metodyczne aspekty transferu profili glebonych w rezerwacie Genius loci*, Fontes Archaeologici Posnanienses, Annales Musei Archaeologici Posnaniensis, Muzeum Archeologiczne w Poznaniu, Vol. 49, Poznań 2013); jak i ogólnych zagadnień teoretycznych (*Meandry mody a różnorodne i ambivalentne postawy estetyczne w kreacjach restauratorskich*, [w:] E. Szmit-Naud, B. J. Rouba, J. Arszyńska (reds.) Wokół zagadnień estetyki zabytku po konserwacji i restauracji. Materiały z konferencji naukowej, Toruń 27-29.05.2010 r.). W tej ostatniej pozycji Autor prezentuje szerokie i wnikliwe spojrzenie na powiązanie teorii z praktyką, w tym skutków zmian doktrynalnych w praktycznej ochronie zabytków.

W publikacjach zbiorowego autorstwa i wystąpieniach wielokrotnie porusza zagadnienia nieinwazyjnych badań zabytków (np. Robert Rogal, Jarosław Rogóż, Paweł Szroeder, Wojciech Bartz, Adam Cupa, *Zastosowanie najnowszych technik nieniszczących w badaniach tynków zabytkowych na przykładzie dekoracji sgraffitowej w Bożnowie*, *Pomiary, Automatyka, Kontrola (PAK) Miesięcznik Naukowo-Techniczny*, Vol. 56, nr 8, 2010 oraz Jarosław Rogóż, Paweł Szroeder, Wojciech Bartz, Teresa Kurkiewicz, Adam Cupa, Joanna Karbowska-Berent, Katarzyna Krynicka-Szroeder, Joanna Jarmilko, Robert Rogal, *Multispectral noninvasive techniques for investigations of Gothic mural paintings: case study of chapel in Chwarszczany (Poland, West Pomerania)*, 2013 *Optical Metrology. Technical Summaries*. 13-16 May 2013), czy zastosowania technik termowizyjnych i radarowych do badania malowideł i struktur murowych (Adam Cupa, Mariusz Felczak, Teresa Kurkiewicz, Angelika Lament, Robert Rogal, Jarosław Rogóż, Paweł Szroeder, Bogusław Więcek, *Thermovision and ground penetrating radar for investigation of architectural decorations - potential and limitations*, *International Conference on Quantitative InfraRed Thermography*, 11-14 June 2012, Naples Italy).

Reagując na rozwój rynku materiałów zajmuje się też zastosowaniem nanotechnologii w konserwacji zabytków czego przykładem jest publikacja: Robert Rogal, Anna Żychska, *Nanotechnologia – perspektywy i osiągnięcia w badaniach i konserwacji dzieł sztuki*, *Acta Universitatis Nicolai Copernici, Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo*, XLV, Toruń 2014 r.

Dr hab. Robert Rogal postrzega konserwację jako działania wszechstronne i kompleksowe. Naturalne jest więc, że w polu Jego zainteresowań znalazły się również zagadnienia dokumentacji. Badania nad zastosowaniem panoram w procesie konserwacji i restauracji zabytków (Bartosz Anusiak, Robert Rogal, *Możliwości zastosowania technologii wirtualnej rzeczywistości w dokumentacji i projektowaniu konserwatorskim*, *Acta Universitatis Nicolai Copernici, Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo*, XLIII, Toruń 2012.), podjęte w ramach pracy magisterskiej, prowadzonej pod Jego kierunkiem, przyniosły rozwiązania skutecznie wdrożone w praktyce.

Do upubliczniania i popularyzacji osiągnięć konserwatorskich wykorzystuje również formę wystaw. W 2011 r. brał udział w wystawie Salon Wiosenny 2011

organizowanej przez Związek Polskich Artystów Plastyków, Okręg Toruński prezentując dzieło *Konserwacja i restauracja malowideł ściennych prof. Jerzego Nowosielskiego na fasadzie cerkwi Greckokatolickiej w Białym Borze* (R. Rogal, M. Kapka). W kolejnej wystawie Salonu Wiosennego (2012) prezentował *Prace konserwatorskie przy drewnianej i polichromowanej chrzcielnicy z kościoła pw. NMP w Białogardzie*. W 2016 r. wziął udział w wystawie z okazji 25-lecia działalności Ogólnopolskiej Rady Konserwatorów Dziel Sztuki ZPAP z tematem *Prace konserwatorskie w grobowcu Idut w Sakarku*. W 2017 r. uczestniczył w V wystawie uczestników plenerów, artystów-konserwatorów dzieł sztuki w Muzeum Okręgowym w Sandomierzu jako współautor dzieł: A. Krajewska, R. Rogal, *Transfer, konserwacja i restauracja fragmentów dekoracji ściennej z budynku dawnego Bractwa Kurkowego w Toruniu* oraz M. Kapka, R. Rogal, *Konserwacja, restauracja i restytucja polichromii Jerzego Nowosielskiego na fasadzie cerkwi w Białym Borze*.

Kompetencje Roberta Rogala są powszechnie doceniane. Od roku 2012 jest rzeczoznawcą Ogólnopolskiej Rady Konserwatorów Dziel Sztuki przy ZPAP, a od 2013 rzeczoznawcą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wielokrotnie pełnił też funkcję inspektora nadzoru nad pracami konserwatorskimi na zlecenie Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków w Szczecinie i Toruniu, Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, Urzędu Miasta w Kołobrzegu, Centrum Kultury Dwór Artusa w Toruniu i Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej. Jest też członkiem Rady Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Działalność dydaktyczna Roberta Rogala jest w naturalny sposób powiązana z jego dokonaniem naukowymi i artystycznymi. Prowadzi wykłady, ćwiczenia, konwersatoria i seminaria dla studentów wszystkich lat studiów oraz dla doktorantów. Wykłady są opracowaniami autorskimi, a ich tematyka dotyczy głównie malowideł ściennych w różnym ujęciu. Dla studentów kierunku konserwacja i restauracja dzieł sztuki temat wykładu to: *Konserwacja i restauracja malarstwa ściennego*, dla kierunku malarstwa: *Historia malarstwa w architekturze*, dla wszystkich studentów wykład ogólnouniwersytecki: *Problematyka konserwatorska malowideł ściennych*, a dla studentów Podyplomowych Studiów Ochrony i Zarządzania Kolekcją Muzealną: *Problematyka konserwacji i ekspozycji malowideł ściennych w muzeach*. Problematykę konserwacji malowideł, a szczególnie ich przenoszenia, rozwija w formie ćwiczeń wykorzystując własne doświadczenia dla przekazania studentom praktycznych umiejęt-

ności. Z tego zakresu prowadzi też ćwiczenia terenowe w obiektach zabytkowych kształtując zasady pracy badawczej i koordynacji działań w ramach zespołów.

Zadania dydaktyczne prowadzi też w ramach współpracy międzynarodowej, czego przykładem jest nadzór nad wymianą studentów w ramach programu ERASMUS w latach 2008-2012, czy udział w prowadzeniu warsztatów konserwatorskich w ramach Ohrid Summer University i Saint Clements University w 2010r.

Istotnym elementem działalności dydaktycznej Roberta Rogala jest prowadzenie prac magisterskich. O ich wysokim poziomie świadczą przyznawane nagrody - uzyskało je prawie 70% prac. Problematyka prac jest zróżnicowana w granicach wyznaczonych specjalizacją, co wykazują wymienione niżej tematy.

Angelika Lament, *Badania radarowe na modelu uszkodzonych i konserwowanych tynków polichromowanych*, 2012 r.

Anna Żychska, *Nanocząsteczkowe wapno do konsolidacji fresków i sgraffit*, 2012 r.

Aleksandra Krajewska, *Aranżacja w procesie konserwacji malarstwa ściennego*, 2015 r.

Julia Szczerbińska, *Rozwarstwienie fragmentów dekoracji ściennej z krużganków przy kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Kcyńi*, 2017 r.

Badania wykonywane w ramach prowadzonych prac magisterskich są nie tylko poszerzeniem własnego profilu promotora, ale również skutecznym zainteresowaniem młodych następców problematyką badań konserwatorskich.

Promowaniu młodej kadry służy też opieka nad doktorantami. W roli promotora wystąpił dwukrotnie. Praca Angeliki Lament-Kosińskiej pt. *Problematyka konserwatorska malowideł ściennych Wacława Taranczewskiego* obroniona została w 2017 r. W tym samym roku otwarty został przewód doktorski Magdaleny Kapki z tematem *Malarstwo ścienne Jerzego Nowosielskiego - zagadnienia warsztatowe*.

O docenianiu kompetencji świadczy powierzanie mu recenzji w przewodach doktorskich i habilitacyjnych. Tematy recenzowanych prac (Solida Lim, *Problem zwalczania zawiłocenia kapilarnego malowideł ściennych w Polsce i w warunkach klimatu tropikalnego w Kambodży*; Teresa Łękawa-Wysłouch, *Metoda optycznej tomografii komputerowej (OCT) w badaniu obrazów malowanych na płótnie. Zagadnienia reagowania obrazów w odpowiedzi na zmiany klimatu w ich otoczeniu*; Jacek Stachera, *Historyczne i współczesne lakiery w sztuce*.

Właściwości. Zagadnienia rekonstrukcji w praktyce konserwatorskiej.) dobrze wpisują się w obszar zainteresowań Recenzenta.

Imponujący jest dorobek Roberta Rogala na polu **działalności organizacyjnej**. Już sam zestaw funkcji pełnionych w UMK, przytoczony poniżej, świadczy o jego pozycji i docenianiu umiejętności przez środowisko uniwersyteckie.

- Prodziekan Wydziału Sztuk Pięknych UMK w Toruniu (2008-2012)
- Kierownik Studiów Doktoranckich w Dziedzinie Sztuk Plastycznych w Dyscyplinie Konserwacja i Restauracja Dziel Sztuki (2012-2014)
- Dyrektor Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Wydziału Sztuk Pięknych UMK (od 2015)
- Członek Kolegium Elektorów Uniwersytetu Mikołaja Kopernika na kadencję 2012-2016
- Członek Rady Programowej Międzywydziałowych Interdyscyplinarnych Studiów Humanistycznych (od 2008)
- Członek Komisji Dyscyplinarnej Uniwersytetu dla Doktorantów (2012)
- Członek Wydziałowej Komisji (Wydział Sztuk Pięknych UMK w Toruniu) ds. Jakości Kształcenia (2012-2014)
- Członek Wydziałowego Zespołu ds. Programów Kształcenia (od 2015)
- Członek Komisji ds. Studiów Doktoranckich w Zakresie Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki (od 2012)
- Członek Komisji Egzaminacyjnej na studia doktoranckie w zakresie konserwacji i restauracji dzieł sztuki (od 2012)
- Przewodniczący komisji egzaminacyjnych na Wydziale Sztuk Pięknych UMK w Toruniu w przewodach doktorskich w dyscyplinach: konserwacja i restauracja dzieł sztuki oraz nauki humanistyczne o sztuce (od 2015)
- Przewodniczący Kapituły Nagród im. Prof. Jerzego Remera, Kapituły Nagród im. doc. Jerzego Frycza, Kapituły Nagród im. doc. Leonarda Torwirta (od 2015)
- Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego zeszytów naukowych *Acta Universitatis Nicolai Copernici, Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo*

Do osiągnięć organizacyjnych zaliczyć trzeba aktywność popularyzatorską objawiającą się m.in. organizacją stoisk Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa UMK na *Targach Konserwatorskich, Konserwacje*, Centrum Targowe Park, Toruń w latach 2012, 2015 i 2016, gdzie również był członkiem Komisji Konkursu „Grand Prix”, a w roku 2016 prowadził warsztaty prezentujące konserwację przeniesionych malowideł ściennych. W latach 2015-2018 koordynował organizację wystaw prac dyplomowych studentów kierunku konserwacja i restauracja dzieł sztuki, w Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu.

Dr hab. Robert Rogal działa także w organizacjach popularyzujących naukę, kulturę i sztukę. Jest członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków (od 1994), PKN ICOMOS (od 2008), Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków (od 2016), Stowarzyszenia „Dziedzictwo Torunia” gdzie w latach 2009-2017 sprawował funkcję Zastępcy Przewodniczącego, podobną funkcję pełni (od 2001 r.) w Stowarzyszeniu Przyjaciół Zakładu Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej Toruńskiej Szkoły Konserwacji.

Działalność naukowa, dydaktyczna i organizacyjna Roberta Rogala jest doceniana i nagradzana. Rektor UMK w Toruniu uhonorował go wielokrotnie przyznając indywidualną nagrodę III stopnia za osiągnięcia w dziedzinie naukowo-badawczej (2010), indywidualne wyróżnienie za osiągnięcia w działalności organizacyjnej w roku akademickim 2009-2010, wyróżnienie za osiągnięcia w działalności organizacyjnej w roku akademickim 2010-2011, nagrodę zespołową III stopnia za osiągnięcia uzyskane w działalności organizacyjnej (2011), wyróżnienie zespołowe za osiągnięcia w działalności organizacyjnej w roku akademickim 2011-2012, nagrodę zespołową za osiągnięcia uzyskane w dziedzinie naukowo-badawczej w 2015 oraz nagrodę zespołową II stopnia przyznaną w 2016r. Od władz centralnych otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania przyznany przez Ministra Edukacji Narodowej w 2011 r., a także Medal Srebrny Za Długoletnią Służbę przyznany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2017 r.

W świetle wyżej omówionych osiągnięć Kandydat do tytułu profesora jawi się jako badacz, artysta konserwator, pedagog skutecznie kształcący młodą kadre oraz sprawny organizator powszechnie znany i ceniony w całym środowisku konserwatorskim.

Podsumowując mogę zatem stwierdzić, że działalność dr hab. Roberta Rogala spełnia wszelkie ustawowe wymagania stawiane kandydatowi do tytułu profesora, a sam Kandydat jest postrzegany jako wysokiej klasy specjalista istotnie przyczyniający się do rozwoju konserwacji i restauracji dzieł sztuki.

Wobec powyższego z pełnym przekonaniem popieram wniosek o nadanie dr hab. Robertowi Rogalowi tytułu profesora sztuki.



Edward Kosakowski